

KASVAVAT JA MONI- ARVOISET METSÄT – HYVINVOIVA SUOMI

Politiikkasuosituksia metsien taloudellisen, yhteiskunnallisen
ja ekologisen arvon vahvistamiseksi

Paula Horne, Matti Valonen ja Marjo Maidell

Tämä on Pellervon taloustutkimus PTT:n politiikkasuositus Suomen seuraavalle hallitukselle. Näitä suosituksia on laadittu kolme kappaletta meille tärkeistä teemoista: kansantalous (26.8.), maa- ja elintarviketalous (1.9.) ja metsäala (3.9.). Suositukset tarkastelevat maamme taloutta ja globaalia toimintaympäristöä eri näkökulmista, mutta niitä kaikkia yhdistää sama päämäärä - ihmisten hyvinvoinnin vahvistaminen.

Hyvinvoinnilla tarkoitamme sitä, että ihmiset voivat elää omien arvojensa mukaista hyvää elämää, jossa toteutuvat turvallisuus, tasapainoisuus ja merkityksellisyys. Tämän saavuttamiseksi Suomi tarvitsee talouskasvua, osaamista, investointeja ja kansainvälisyyttä.

Yhdessä politiikkasuositukset rakentavat laajan tiekartan. Se tähtää Suomen vastuulliseen uudistamiseen, jossa huomioidaan niin talouden, luonnon kuin yhteiskunnan keskeisyys.

Sisällys

Kasvat ja moniarvoiset metsät - hyvinvoiva Suomi.....	3
Metsien kasvu, terveys ja aktiivinen hoito kansalliseksi painopisteeksi.....	7
Ennallistaminen vaikuttavasti ja oikeudenmukaisin kustannuksin	8
Yksityinen rahoitus osaksi metsien ympäristöhyötyjen tuotantoa.....	10
Tiedosta ja neuvonnasta metsänomistajan päätöksenteon infrastruktuuri	12
Puu korkeampaan jalostusarvoon ja pitkäikäisiin tuotteisiin	15
Maaseudun elinvoima, osaaminen ja toimiva infrastruktuuri.....	17
Hallinnonalojen yhteinen vastuu	19
Lopuksi – metsien hyvinvointi on Suomen hyvinvointia.....	20

Kasvavat ja moniarvoiset metsät - hyvinvoiva Suomi

Suomen metsät ovat samanaikaisesti kansantalouden tuotannontekijä, yksityistä omaisuutta, maaseudun elinvoiman perusta, luonnon monimuotoisuuden elinympäristö, hiilen varasto ja suomalaisille tärkeä hyvinvoinnin lähde. Metsiin kohdistuu siksi enemmän tavoitteita kuin ehkä koskaan aikaisemmin. Niiden odotetaan tuottavan vientituloja, investointeja ja työtä, mutta samalla vahvistavan hiilinieluja, ylläpitävän luonnon monimuotoisuutta, kestävän ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä ja tarjoavan virkistystä sekä terveyshyötyjä.

Näitä tavoitteita ei voida saavuttaa politiikalla, joka tarkastelee metsien taloudellista käyttöä ja luonnon hyvinvointia toisilleen vastakkaisina vaihtoehtoina. Tarvitaan kokonaisuus, jossa metsien hyvä kasvu, aktiivinen ja monipuolinen hoito, arvokkaiden luontokohteiden turvaaminen, korkean jalostusarvon tuotanto sekä uudet ympäristömarkkinat tukevat toisiaan. Olennaista on myös tunnistaa, etteivät kaikki metsät palvele samoja tarkoituksia. Osassa metsiä painottuvat puuntuotanto ja

taloudellinen arvo, toisissa luonnon monimuotoisuus, hiilensidonta, vesien suojelu, virkistys tai näiden tavoitteiden yhdistelmä. Poliitiikan tehtävänä ei ole määrätä kaikille metsille yhtä käsittelymallia, vaan luoda kannusteet sille, että kukin metsä tuottaa kasvupaikkaansa ja omistajansa tavoitteisiin nähden mahdollisimman suurta pitkäaikaista yhteiskunnallista hyötyä.

Seuraavan hallitusohjelman tulisi rakentaa metsäpolitiikka viiden kokonaisuuden varaan. Ensinnäkin metsien kasvusta, terveydestä ja ilmastokestävyydestä on huolehdittava aktiivisella metsänhoidolla. Toiseksi ympäristövelvoitteet, mukaan lukien EU ennallistamisasetuksen toimeenpano, on toteutettava vaikuttavasti ja oikeudenmukaisesti jakautuvien kustannuksien. Kolmanneksi yksityistä pääomaa on ohjattava metsien luonto-, ilmasto- ja vesistöhyötyjen rahoittamiseen. Neljänneksi metsävaratiedosta, neuvonnasta ja digitaalisista palveluista on rakennettava metsänomistajan päätöksenteon infrastruktuuri. Viidenneksi puuta on ohjattava nykyistä määrätietoisemmin pitkäikäisiin ja korkean jalostusarvon tuotteisiin, kuten rakentamiseen ja uusiin biopohjaisiin materiaaleihin.

Suomen metsät uudenlaisten odotusten keskellä

Metsien kansantaloudellinen merkitys näkyy tuotannossa, viennissä, verotuloissa, omaisuustuloissa ja alueellisessa työllisyydessä. Metsäbiotalouden on arvioitu muodostavan noin kuusi prosenttia Suomen kansantalouden arvonlisästä ja yli 16 prosenttia tavaraviennistä. Metsiin perustuvan talouden merkitys on erityisen suuri alueilla, joilla vaihtoehtoisia teollisia työpaikkoja ja vientitulojen lähteitä on rajallisesti. Puukaupan tulot siirtyvät metsänomistajille eri puolille maata, tukevat paikallista kulutusta ja investointeja sekä ylläpitävät korjuun, kuljetuksen, metsänhoidon ja jalostuksen yritystoimintaa. Metsät ovat siten myös aluepolitiikkaa, vaikka niitä koskevia päätöksiä käsitellään usein vain teollisuus-, ilmasto- tai ympäristöpolitiikkana.

Metsien merkitys maaseudulla ei rajoitu metsäteollisuuden arvoketjuun. Metsät tukevat matkailua, luonnontuotealaa, metsästystä, porotaloutta, virkistyspalveluja ja kasvavaa hyvinvointiliiketoimintaa. Metsäomaisuus tarjoaa monille kotitalouksille taloudellista turvaa ja mahdollisuuden sukupolvien väliseen varallisuuden siirtoon. Metsätiet, puunkorjuu ja

metsänhoito ylläpitävät puolestaan sellaista osaamista, kalustoa ja infrastruktuuria, jolla on merkitystä myös huoltovarmuudelle ja yhteiskunnan kriisinkestävyydelle.

Samanaikaisesti metsien ekologiseen tilaan kohdistuu perusteltuja huolia. Metsälajiston uhanalaistuminen, lahoppuun ja vanhojen metsien vähäisyys monilla alueilla, vesistökuormitus sekä metsien hiilinielujen heikentyminen edellyttävät politiikkatoimia. Ilmastonmuutos lisää kuivuuden, metsäpalojen, myrskyjen, hyönteistuhon ja kasvitautien riskiä. Metsien hyvä kasvu ja terveys eivät ole jatkossa itsestäänselvyksiä, vaan ne edellyttävät ennakkointia, monipuolisempia metsärakenteita, oikeita puulajivalintoja sekä metsänhoidon ajoituksen parantamista.

EU:n ennallistamisasetus tuo tähän kokonaisuuteen uusia velvoitteita. Kansallisen toimeenpanon ratkaisut vaikuttavat siihen, kuinka suuret kustannukset ennallistamisesta syntyvät, mihin ne kohdistuvat ja miten toimet vaikuttavat metsien käyttöön, puun saatavuuteen ja alueelliseen talouteen. Toteutustavalla voi olla huomattava vaikutus metsäsektorin arvonalistamiseen ja työllisyyteen. Siksi ennallistamisen kysymys ei ole, toteutetaanko velvoitteet, vaan miten ne toteutetaan niin, että ekologinen hyöty on mahdollisimman suuri suhteessa käytettyihin varoihin, oikeudenmukaisuuteen ja muihin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin.

Suomen metsäpolitiikan keskeinen haaste ei näin ollen ole tavoitteiden puute vaan niiden yhteensovittaminen. Päätöksiä tehdään toisinaan erillään toisistaan: puuntuotantoa, luonnon monimuotoisuutta, hiilinieluja, vesistöjä, virkistystä ja jalostuksen kilpailukykyä ohjataan eri järjestelmillä ja eri hallinnonaloilla, joiden kannustimet voivat olla keskenään ristiriitaisia. Seuraavan hallituskauden tärkein uudistus olisi siirtyminen yksittäisten toimenpiteiden ohjauksesta kohti metsien kokonaishyötyjen johtamista.

Tavoitteeksi metsien kokonaishyödyn kasvu

Suomen tavoitetilana tulee olla metsäsektori, jossa metsien taloudellinen tuotto kasvaa ensisijaisesti tuottavuuden, laadun ja jalostusarvon kautta, ei luonnon pääomaa heikentämällä. Metsien kasvukyvystä ja terveydestä huolehditaan, puuta käytetään tarkoituksenmukaisesti ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat kohteet turvataan.

Metsänomistaja voi saada tuloa puuntuotannon lisäksi luonnonhoidosta, hiilensidonnasta, vesiensuojelusta, metsien hyvinvointipalveluista kuten matkailusta ja terveyspalveluista tai muista ekosysteemipalveluista. Julkinen valta kantaa vastuun lakisääteisten ympäristötavoitteiden rahoituksesta, mutta samalla luo edellytyksiä sille, että yritykset ja sijoittajat voivat rahoittaa todennettavia lisäisiä luonto- ja ilmastohyötyjä.

Tavoitetilassa metsäpolitiikka perustuu alueelliseen ja tilakohtaiseen tietoon. Metsänomistajalle esitetään ymmärrettävästi erilaisten vaihtoehtojen vaikutukset puuntuotantoon, taloudelliseen tuottoon, hiileen, monimuotoisuuteen ja riskeihin. Päätöksenteossa tunnistetaan myös ajallinen ulottuvuus: lyhyellä aikavälillä kannattava ratkaisu voi heikentää metsän kasvua tai luonnon tilaa pitkällä aikavälillä, kun taas oikein ajoitettu metsänhoitoinvestointi voi tuottaa hyötyjä vuosikymmenten ajan.

Hallitusohjelman metsälinjauksia tulisi ohjata neljä läpileikkaavaa periaatetta. Toimien on oltava vaikuttavia, mikä edellyttää tavoitteiden ja tulosten seuranta- ja mittaamista. Niiden on oltava oikeudenmukaisia, jolloin yhteiskunnallisten ympäristöhyötyjen kustannuksia ei siirretä perusteettomasti yksittäisille maanomistajille. Niiden on oltava teknologia-neutraaleja ja menetelmällisesti joustavia, jotta metsänomistaja voi valita kasvupaikalle ja tavoitteisiinsa sopivan tavan hoitaa metsiään. Lisäksi politiikan on oltava pitkäjänteistä, sillä metsäpäästöjen vaikutukset ulottuvat hallituskausia huomattavasti pidemmälle.

Metsien kasvu, terveys ja aktiivinen hoito kansalliseksi painopisteeksi

Metsien aktiivinen hoito on sekä taloudellisen että ekologisen kestävyys-
den edellytys, mutta aktiivisuus on ymmärrettävä nykyistä laajemmin. Se
voi tarkoittaa taimikonhoitoa, harvennusta, metsän uudistamista, seka-
puustoisuuden lisäämistä, riistatiheikköjen ja säästöpuiden jättämistä,
suometsän vesitalouden hallintaa, kulotusta, lehtipuiden suosimista tai
arvokkaan kohteen jättämistä metsätalouden ulkopuolelle. Olennaista
on, että metsässä tehdään tietoinen ratkaisu sen tulevasta kehityksestä
eikä hoidon tarvetta jätetä tunnistamatta tai päätöksiä siirretä puutteen-
lisen tiedon tai päätöksenteon vaikeuden vuoksi.

Hoitamattomuus voi alentaa metsän taloudellista arvoa ja lisätä tulevia
kustannuksia. Myöhästyneet taimikonhoidot ja ensiharvennukset hei-
kentävät kasvatettavan puuston järeytymistä ja laatua. Toisaalta liian kaa-
vamainen hoito voi heikentää luonnon monimuotoisuutta ja vesistöjen
tilaa. Siksi julkisen ohjauksen tulee palkita metsän pitkäaikaisesta suori-
tuskyyvystä eikä vain yksittäisen työvaiheen toteuttamisesta.

Politiikkasuositus: Hallituksen tulee uudistaa metsätalouden
kannustejärjestelmää vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti. Puun-
tuotantoon soveltuvissa metsissä politiikan tulee kannustaa oikea-
aikaiseen taimikonhoitoon, harvennuksiin, metsänuudistamiseen,
metsänparannukseen ja metsien kasvukunnon ylläpitämiseen. Tu-
levaisuuden puuntarjonnan turvaaminen edellyttää juuri yksityis-
metsien kasvukuntoon panostamista ja harvennusrästien purka-
mista sekä metsänhoidon kannustejärjestelmien pitkäjänteisyyttä.
Luontoarvoja tavoittelevissa metsissä aktiivisuus voi puolestaan
tarkoittaa luonnonhoitoa, ennallistamista tai vapaaehtoiseen sopi-
mukseen perustuvaa suojelua. Poliitiikan onnistumista tulisi mitata
ennen kaikkea syntyneillä vaikutuksilla eikä sillä, kuinka monta heh-
taaria on nimellisesti jonkin yksittäisen toimenpiteen piirissä. Siten
luonnon monimuotoisuuden turvaamista talousmetsissä tulisi oh-
jata tulosperusteisen tuen kokeiluhankkeesta saatavien tulosten
suuntaan.

Ennallistaminen vaikuttavasti ja oikeudenmukaisin kustannuksin

Ennallistaminen on tarpeellinen osa Suomen luonto- ja metsäpolitiikkaa, mutta sen onnistuminen ratkaistaan toimeenpanon laadulla. Kaikkia heikentyneitä alueita ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista käsitellä samalla tavalla. Toimien ekologinen vaikuttavuus, kustannukset, pysyvyys ja vaikutukset muuhun maankäyttöön vaihtelevat huomattavasti. Siksi toimeenpanon tulee perustua kohdentamiseen, vapaaehtoisuuteen ja toimenpiteiden monipuolisuuteen ja vertailuun.

Ensisijaisesti tulee hyödyntää alueita, joilla luonnon tilan parantaminen on ekologisesti merkittävää ja kustannustehokasta. Metsissä tällaisia kohteita voivat olla esimerkiksi suojelualueisiin kytkeytyvät arvokkaat elinympäristöt, ojitetut mutta metsätaloudellisesti heikkotuottoiset suot, pienvesien ympäristöt sekä kohteet, joilla lahopuun, lehtipuuston tai palaneen puuaineksen lisääminen tuottaa suuren monimuotoisuus-hyödyn. Talousmetsissä ennallistamisen rinnalla tulee hyödyntää luonnonhoitoa, sillä kaikkien ympäristötavoitteiden saavuttaminen ei edellytä alueen poistamista talouskäytöstä.

Ennallistamisen hyväksyttävyys edellyttää, että kustannustenjaosta sovi-taan avoimesti. Kun toimi tuottaa koko yhteiskuntaa hyödyttävää luonnon monimuotoisuutta, hiilensidontaa tai parempaa vesistöjen tilaa, ei ole perusteltua, että kustannus jää kokonaan maanomistajalle. Korvausten tulee huomioida sekä välittömät toteutuskulut että tulonmenetykset. Samalla on vältettävä järjestelmää, jossa toteutuksen ja seurannan

kustannukset kasvavat hallinnollisen monimutkaisuuden tai heikon kohdentamisen vuoksi.

Politiikkasuositus: Kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanolle tulee asettaa ekologisten tavoitteiden lisäksi kustannusvaikuttavuutta, alueellisia vaikutuksia ja maanomistajien oikeusturvaa koskevat kriteerit. Hallituksen tulee sitoutua siihen, että yksityismailla toteutettavat käyttörajoitukset tai ennallistamistoimet perustuvat vapaaehtoiisiin sopimuksiin ja asianmukaisiin korvauksiin. Toimet on priorisoitava mahdollisuuksien mukaan saavutettavan luontohyödyn perusteella, jotta samalla julkisella rahoituksella saadaan mahdollisimman suuri ekologinen vaikutus.

Ennallistamisen tulee myös tukea maaseudun työtä ja yrittäjyyttä. Toimenpiteet synnyttävät kysyntää suunnittelulle, koneurakoinnille, vesien-suojelurakenteille, luonnonhoidolle ja seurannalle. Oikein toteutettuna ennallistaminen ei ole vain kustannus, vaan voi synnyttää uutta palveluliiketoimintaa ja vahvistaa paikallista osaamista ja siten myös ennallistamisen alueellista hyväksyttävyyttä.

Politiikkasuositus: Ennallistaminen ja luonnonhoidon hankinnat tulee suunnitella niin, että myös paikalliset pienet ja keskisuuret yritykset voivat osallistua niiden toteuttamiseen. Koulutusta tulee lisätä erityisesti suometsien vesitalouden hallintaan, pienvesien kunnostukseen, luonnonhoidollisiin hakkuihin ja tulosten seurantaan. Julkisissa hankinnoissa on painotettava toteutushinnan lisäksi työn ekologista laatua, paikallistuntemusta ja tulosten pysyvyyttä.

Yksityinen rahoitus osaksi metsien ympäristöhyötyjen tuotantoa

Luonnon tilan parantamista ei voida rahoittaa yksinomaan julkisista varoista, mutta yksityisen rahoituksen tehtävää ei myöskään pidä ymmärtää julkisen vastuun korvaamisena. Lakisääteisten tavoitteiden, suojelupäätösten ja omistusoikeutta rajoittavien toimien rahoitusvastuu kuuluu ensisijaisesti julkiselle vallalle. Yksityinen rahoitus soveltuu ennen kaikkea vapaaehtoiisiin ja aidosti lisäisiin toimiin, joilla yritykset, sijoittajat tai kuluttajat tukevat luonnon tilan paranemista lakisääteisen vähimmäistason yli.

Suomessa on jo luotu oikeudellista pohjaa luonnonarvomarkkinoille. Luonnonsuojelulakiin perustuva vapaaehtoisen ekologisen kompensaa-tion järjestelmä mahdollistaa viranomaisen varmentamien luonnonarvoyksiköiden tuottamisen. Vuonna 2026 julkaistun kansallisen luonnonarvomarkkinoiden tiekartan tavoitteena on lisätä yksityistä rahoitusta luonnon ennallistamiseen ja suojeluun. Metsänomistajille tämä voi avata puukaupan rinnalle uuden tulonlähteen, mutta vain mikäli markkinoiden säännöt ovat ymmärrettävät, kaupankäyntikustannukset kohtuulliset ja tuotettujen hyötyjen omistajuus selkeä.

Suurimmat riskit liittyvät kysynnän puutteeseen ja epäselviin vastuisiin. Metsänomistajan on lisäksi tiedettävä, kuinka pitkäksi ajaksi sopimus sitoo maankäyttöä, kuka vastaa luonnonarvon säilymisestä esimerkiksi myrskyn tai metsäpalon jälkeen ja miten sopimus vaikuttaa kiinteistön arvoon. Luonnonarvomarkkinoilla tarvitaan kokemuksia paitsi yksiköiden tuottamisesta myös niiden ostamisesta, käyttämisestä ja yritys-viestinnästä. Pilottien tulee tuottaa avointa tietoa onnistumisista ja epäon-nistumisista, hinnoista, sopimuksista ja todentamisesta. Julkinen sektori voi alkuvaiheessa vahvistaa markkinoiden uskottavuutta myös omilla hankinnoillaan.

Politiikkasuositus: Seuraavan hallituksen tulee asettaa tavoitteeksi toimivien luonnonarvomarkkinoiden syntyminen Suomessa. Ensimmäisessä vaiheessa julkisen vallan tulee mahdollistaa ja rahoittaa kokeiluja, kehittää mallisopimuksia, vahvistaa neuvontaa sekä varmistaa riittävän yksinkertainen ja luotettava todentaminen. Valtiolla voi olla alkuvaiheessa rooli myös kysynnän vahvistamisessa sekä luontoyksiköiden ostajana.

Tiedosta ja neuvonnasta metsänomistajan päätöksenteon infrastruktuuri

Suomen vahvuutena on laaja digitaalinen metsävaratieto. Metsäkeskus kerää ja jakaa metsätietoa Metsään.fi-palvelussa, jossa metsänomistaja voi tarkastella omien metsiensä tietoja, suunnitella hoitoa, hakea tukia ja olla yhteydessä palveluntarjoajiin. Seuraava askel on muuttaa nykyinen metsävaratieto aidosti tavoitteelliseksi päätöksentekopalveluksi.

Metsänomistajien tavoitteet ovat moninaisia. Yksi tavoittelee tasaista puukauppatuloa, toinen luonnon monimuotoisuutta, kolmas hiilensidontaa tai maisema-arvoja ja moni näiden yhdistelmää. Pelkkä tieto puuston määrästä ja metsänhoitotarpeesta ei siten riitä. Metsänomistajalle on kyettävä näyttämään, miten erilaiset vaihtoehdot vaikuttavat metsän arvoon, kassavirtaan, kasvuun, hiilitaseeseen, monimuotoisuuteen ja riskeihin kymmenien vuosien aikajänteellä.

Neuvonnan tarve kasvaa metsänomistusrakenteen muuttuessa. Jopa noin kolmannes yksityismetsänomistajista saattaa siirtää tai jättää metsänomistuksensa uudelle omistajalle vuoteen 2035 mennessä. Omistajanvaihdoiksi pitäisi saada nykyistä useammin käyntiin ennen kuolinpesän muodostumista.

Samalla tekoälyn, EU-sääntelyn ja luonnonarvomarkkinoiden arvioidaan muuttavan metsäpalvelujen kysyntää ja metsäammattilaisten osaamistarpeita. Tekoäly ja kaukokartoitus mahdollistavat nykyistä tarkemman ja ajantasaisemman neuvonnan, mutta ne eivät poista henkilökohtaisen asiantuntijapalvelun tarvetta. Digitaalinen suositus voi tunnistaa vaihtoehtoja, mutta metsänomistaja tarvitsee usein tukea niiden arviointiin sekä sopimusten, verotuksen, sukupolvenvaihdon ja ympäristömarkkinoiden ymmärtämiseen. Erityinen neuvonnan tarve on uusilla, etäällä

metsästään asuvilla ja vähän metsätalouden kokemusta omaavilla metsänomistajilla.

Politiikkasuositus: Metsään.fi-palvelusta tulee kehittää vuoteen 2030 mennessä metsänomistajan kokonaisvaltainen päätöksenteon alusta. Julkisesti tuotettua metsä- ja luontotietoa on kehitettävä niin, että metsänomistajalle voidaan tarjota hänen omista tavoitteistaan lähteviä vaihtoehtoja metsän taloudelliseen käyttöön, luonnonhoitoon, suojeluun ja ympäristömarkkinoihin. Palvelun tulee esittää vähintään kolme vertailukelpoista kehityspolkua: taloudellista tuottoa painottava, luonnon- ja ilmastoarvoja painottava sekä tavoitteita yhdistävä vaihtoehto. Jokaisesta vaihtoehdosta tulee kuvata arvioidut tulot, kustannukset, puuston kehitys, hiilivaiikutukset, keskeiset luontoarvot ja merkittävimmät riskit. Suositusten taustalla olevat oletukset on avattava käyttäjälle, eikä automatisoitu suositus saa suosia tiettyä palveluntarjoajaa tai käsittelymenetelmää.

Hallituksen tulee tehdä metsien omistajanvaihdosten sujuvoittamisesta pitkäjänteinen metsäpoliittinen tavoite. Informaatio-ohjausta tulee aikaistaa, omistajanvaihdospalvelut koota metsänomistajan näkökulmasta helpommin saavutettaviksi ja kuolinpesien hallinnollisia päätöksenteon esteitä purkaa. Esimerkiksi kuolinpesien ja yhtymien enemmistöpäätöksenteon mahdollisuuksia tulee selvittää sekä yhteishallintosopimusten tekemistä helpottaa esimerkiksi perunkirjoituksen yhteydessä.

Digitaalisen neuvonnan onnistuminen edellyttää tietojen yhteentoimivuutta ja laatua. Metsävaratietoa tulee voida yhdistää luontotietoon, maaperä- ja vesistötietoon, sää- ja ilmastoriskeihin sekä markkinatietoon. Samalla on huolehdittava omistajan tietosuojasta ja päätösvallasta, sekä datatalouden hyötyjen tasapuolisesta jakautumisesta.

Politiikkasuositus: Hallituksen tulee toimeenpanna metsä- ja luontotiedon yhteinen arkkitehtuuri, jossa julkisesti tuotettu tieto on standardoitua, ajantasaista ja hallitusti eri palvelujen käytettävissä. Metsänomistajan tulee voida antaa määräaikainen suostumus tietojensa käyttöön valitsemalleen neuvojalle tai palveluntarjoajalle. Julkisen rahoituksen vastineeksi palvelujen vaikuttavuutta tulee seurata: mittareina voidaan käyttää esimerkiksi hoitorästien vähenemistä, luonnonhoitotoimien lisääntymistä ja puuston kasvun kehitystä.

Puu korkeampaan jalostusarvoon ja pitkäikäisiin tuotteisiin

Suomen metsäsektorin tulevaisuutta ei ratkaista yksinomaan sillä, kuinka paljon puuta käytetään, vaan sillä, kuinka paljon arvoa yhdestä puukuu-tiometrillä syntyy. Kansantalouden, työllisyyden ja resurssitehokkuuden kannalta on perusteltua ohjata puuta tuotteisiin, joissa jalostusarvo, vientipotentiaali ja käyttöikä ovat korkeita. Tämä ei tarkoita hallinnollista puun käyttökohteiden määräämistä, vaan tutkimuksen, sääntelyn, julkisten hankintojen ja investointiympäristön kehittämistä niin, että korkean arvon ratkaisut menestyvät markkinoilla.

Puurakentaminen on keskeinen esimerkki pitkäikäisestä materiaalikäytöstä. Rakennuksiin sitoutunut puu muodostaa pitkäikäisen hiilivaraston ja voi korvata päästöintensiivisiä materiaaleja silloin, kun ratkaisu on teknisesti, taloudellisesti ja elinkaarivaikutuksiltaan perusteltu. Puurakentaminen voi myös lisätä kotimaista jalostusta, teollista esivalmistusta ja vientikelpoista suunnitteluosaamista. Julkisten hankintojen ongelmana on usein se, että ratkaisuja vertaillaan investointihinnan eikä elinkaaren perusteella. Uusien materiaalien ja rakennustapojen käyttöön liittyvä koettu riski voi lisäksi johtaa tuttujen ratkaisujen suosimiseen, vaikka vaihtoehtoinen ratkaisu olisi elinkaaren aikana kilpailukykyinen. Poliitikan tulee purkaa markkinoille pääsyn esteitä, ei määritellä yhtä materiaalia automaattiseksi voittajaksi.

Puun korkea jalostusarvo syntyy myös uusista tekstiileistä, pakkauksista, komposiiteista, kemikaaleista, lääketeollisuuden raaka-aineista ja muista biopohjaisista tuotteista. Näiden kaupallistaminen vaatii pitkäjänteistä tutkimus-, pilotointi- ja kasvurahoitusta. Suomen haasteena on usein lupaavan teknologian jääminen pilotointivaiheeseen tai tuotannon siirtyminen lähemmäs suurempia markkinoita.

Puun energiakäytöllä on edelleen merkitystä huoltovarmuudelle ja energiajärjestelmälle, mutta energiantuotannon ei tule syrjäyttää markkinaehtoisesti kannattavaa materiaalikäyttöä. Kaskadiperiaate, jossa raaka-aine pyritään käyttämään ensin korkean arvon ja pitkän käyttöiän tuotteissa ja vasta myöhemmin energiana, on hyödyllinen suunta. Sen

soveltamisessa on kuitenkin huomioitava puuraaka-aineen laatu, kuljetetäisyydet ja paikalliset markkinat.

Politiikkasuositus: Hallituksen tulee käynnistää uusi puurakentamisen ja biopohjaisten rakennustuotteiden ohjelma, jonka painopiste on teollisessa mittakaavassa, kustannuskilpailukyvyssä ja viennissä. Julkisissa rakennushankkeissa on otettava käyttöön yhdenmukainen elinkaarikustannusten ja hiilijalanjäljen arviointi. Hankintayksiköille tulee tarjota valmiit sopimus- ja kilpailutusmallit puu- ja hybridirakentamiseen, ja rakennusmääräysten tarpeettomat materiaali-kohtaiset esteet on tunnistettava sekä poistettava turvallisuudesta tinkimättä.

Politiikkasuositus: Metsäbiotalouden tutkimus- ja innovaatiopolitiikan painopiste tulee siirtää yksittäisistä hankkeista arvoketjujen kaupallistamiseen. Julkisen tutkimusrahoituksen, Business Finlandin instrumenttien, teollisten demonstraatioiden ja vienninedistämisen on muodostettava yhtenäinen polku laboratoriosta kansainvälisille markkinoille. Valtion tuen ehtona tulee olla uskottava suunnitelma tuotannon, osaamisen tai aineettoman arvon sijoittumisesta Suomeen. Samalla investointien lupaprosesseille on asetettava ennakkoitavat määräajat. Teknologioiden kehittämiseen tarkoitettut tuet tulee pyrkiä kohdistamaan teknologioihin, joilla on taloudellista potentiaalia, joihin Suomessa on osaamispotentiaalia ja joiden läpimurrolla olisi merkittäviä läikyntävaikutuksia kansantalouteen.

Politiikkasuositus: Verotuksen tai tukien ei tule keinotekoisesti ohjata teolliseen käyttöön soveltuvaa runkopuuta energiantuotantoon. Energiapolitiikassa tulee painottaa sivuvirtoja, jätteitä ja sellaista heikkolaatuista biomassaa, jolle ei ole realistista korkeamman arvon käyttöä. Puun käyttökohteiden ohjauksen on perustuttava elinkaariin ilmastovaikutuksiin ja kansantaloudelliseen lisäarvoon.

Maaseudun elinvoima, osaaminen ja toimiva infrastruktuuri

Metsätalouden ja -teollisuuden kyky tuottaa hyvinvointia riippuu siitä, säilyykö metsien sijaintialueilla riittävästi osaamista, yrityksiä ja infrastruktuuria. Puun saatavuus ei vielä takaa kilpailukykyä, jos metsäteiden kunto, kuljetusyhteydet, sähköverkot tai työvoiman saatavuus muodostuvat pullonkauloiksi. Samalla väestön ikääntyminen ja kaupungistuminen muuttavat metsänomistusta ja metsäalan työmarkkinoita. Metsänhoitopalveluiden kysynnän oletetaan kasvavan.

Metsäalan osaamistarpeet monipuolistuvat. Perinteisen metsänhoidon, korjuun ja teollisen tuotannon rinnalle tarvitaan luontoarvojen mittaamista, hiililaskentaa, paikkatietoa, tekoälyä, sopimusosaamista ja ympäristömarkkinoiden tuntemusta. Luonnonhoidon ja ennallistamisen kasvu voi synnyttää uutta työtä, mutta vain mikäli osaamista kehitetään ennakkoivasti.

Politiikkasuositus: Hallitusohjelmaan tulee sisällyttää metsäalan osaamisohjelma, joka yhdistää ammatillisen koulutuksen, korkeakoulut, jatkuvan oppimisen ja yritysten täydennyskoulutuksen. Koulutuksessa on vahvistettava sekä metsänhoidon ja korjuun perusosaamista että luonto-, ilmasto-, paikkatieto- ja liiketoimintaosaamista. Koulutuspaikkojen kohdentamisessa tulee huomioida alueellinen työvoiman tarve, ja alanvaihtajille on rakennettava nykyistä nopeampia pätevyöitymisreittejä.

Myös infrastruktuuri on olennainen osa metsien taloudellista arvoa. Puuta ei saada markkinoille ilman korjuukalustoa, kuljetusyrittäjiä ja ympärivuotisesti toimivaa tie- ja rataverkkoa. Metsätiet ja alempiasteinen tieverkko on metsätalouden lisäksi tärkeä maaseudun asumiselle, pelastustoimelle, matkailulle ja muulle yritystoiminnalle sekä laajemmin huoltovarmuudelle. Tieverkon heikko kunto nostaa kuljetuskustannuksia ja voi estää metsänhoidon oikea-aikaisen toteuttamisen. Julkisen rahoituksen on kuitenkin perustuttava väylien todelliseen käyttöön ja yhteiskunnalliseen hyötyyn.

Politiikkasuositus: Yksityisteiden ja metsätalouden ja muun maaseudun elinkeinon kannalta keskeisen tieverkon rahoituksesta tulee tehdä monivuotinen ohjelma. Hankkeet on priorisoitava kuljetusmäärien, huoltovarmuuden, muun elinkeinotoiminnan ja ympäristövaikutusten perusteella. Samalla puukuljetusten digitalisoitua reitti- ja olosuhdetietoa tulee hyödyntää kunnossapidon kohdentamisessa.

Hallinnonalojen yhteinen vastuu

Metsäpolitiikka ulottuu maa- ja metsätalousministeriön lisäksi ympäristö-, työ- ja elinkeino-, liikenne-, opetus-, valtiovarain- ja ulkopolitiikkaan. Ilman hallinnonalojen yhteistä johtamista toimet voivat jäädä hajanaisiksi tai keskenään ristiriitaisiksi.

Politiikkasuositus: Hallitusohjelman metsä-, luonto-, ilmasto- ja biotalouslinjauksille tulee asettaa yhteinen ministeriryhmä ja toimeenpanosuunnitelma. Jokaiselle keskeiselle toimelle on määriteltävä vastuutaho, aikataulu, rahoitus, mittari ja arvioitu vaikutus. Uusien päätösten yhteydessä tulee arvioida samanaikaisesti vaikutukset kansantalouteen, julkiseen talouteen, metsien hiilitaseeseen, luonnon monimuotoisuuteen, vesistöihin sekä alueelliseen ja väestöryhmien väliseen oikeudenmukaisuuteen.

Lopuksi – metsien hyvinvointi on Suomen hyvinvointia

Suomi tarvitsee politiikkaa, joka tunnistaa metsien monet arvot mutta kykenee myös tekemään valintoja. Kaikkea ei voida maksimoida jokaisella hehtaarilla, eikä yhtä metsänkäsittelyn mallia voida soveltaa kaikkiin metsiin. Kestävän metsäpolitiikan ydin on työnjako: taloudellisesti tuotavissa metsissä huolehditaan kasvusta ja samalla hiilen sidonnasta, terveydestä, luonnonhoidosta ja puun laadusta, samalla kun luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet turvataan tehokkaasti. Maanomistajalle annetaan kohdennettua tietoa ja todellisia vaihtoehtoja, mutta yhteiskunnallisten ympäristövelvoitteiden kustannuksia ei jätetä hänen yksin kannettavakseen.

Tulevan hallituskauden ratkaiseva tehtävä on muuttaa metsiin kohdistuvat tavoitteet ennakoitaviksi kannusteiksi. Metsänomistajan pitää voida saada korvaus puun lisäksi myös luonnonhoidosta, hiilensidonnasta ja muista todennettavista ympäristöhyödyistä. Yritysten pitää voida investoida luontoon luotettavien markkinoiden kautta. Metsäteollisuudella ja uusilla biotalouden yrityksillä pitää olla kannuste nostaa puun jalostusarvoa. Julkisen vallan tehtävänä on puolestaan turvata tietopohja, oikeudenmukaiset pelisäännöt, tutkimus, osaaminen ja infrastruktuuri.

Metsien taloudellisen käytön hyväksyttävyys vahvistuu, kun luonnon tila paranee ja hyöty jakautuu laajasti. Vastaavasti ympäristöpolitiikan hyväksyttävyys vahvistuu, kun toimet ovat vaikuttavia, kustannukset jaetaan reilusti ja maaseudun toimeentulo huomioidaan. Näiden näkökulmien yhteensovittaminen ei ole este Suomen menestykselle. Se on mahdollisuus rakentaa kansainvälinen kilpailuetu, joka perustuu uusiutuvien luonnonvarojen osaavaan, vastuulliseen ja korkean arvon käyttöön.

Seuraavan hallitusohjelman metsäpolitiikan kantavaksi tavoitteeksi tulee asettaa metsien kokonaishyödyn kasvu: enemmän arvonlisää ja vientiä,

vahvempi maaseudun elinvoima, terveemmät ja kasvukykyisemmät metsät, parempi luonnon tila sekä uusia mahdollisuuksia metsänomistajille.

Lähteitä:

Horne, P., Bräysy, E., Laturi, J. & Yli-Liipola, M. 2025. Luonnonarvokaudan kehittämismahdollisuudet. PTT Raportteja 304. Pellervon taloustutkimus PTT, Helsinki.

Horne, P., Busk, H., Hirvelä, H., Karvinen, S., Kniivilä, M., Korhonen, O., Leppänen, J., Lintunen, J., Mutanen, A., Mäkilä, K., Torvelainen, J., Valonen, M. & Viitanen, J. 2025. Puumarkkinaselvitys. PTT Raportteja 308. Pellervon taloustutkimus PTT, Helsinki.

Laturi, J., Gråsten, E., Holappa, V., Ervasti, S., Hiidenhovi, J., Kahala, M., Korhonen, O., Korkalo, P., Kässi, P., Leino, K., Lintunen, J., Luostarinen, S., Pyykkönen, V., Räty, T., Sajeva, M., Silvenius, F., Valonen, M., Viitala, E.-J. & Vikki, K. 2024. Uudet tuotteet biotalouden arvonlisän kestävä kasvun lähteenä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:43.

Laturi, J., Horne, P., Maidell, M. & Siljander, A. 2026. Hiljaisen suojelun laajuus, taustasyyt ja yhteiskunnallinen merkitys Suomessa. PTT Raportteja 309. Pellervon taloustutkimus PTT, Helsinki.

Maidell, M., Bräysy, E., Horne, P., Kotiharju, A., Matila, A. & Valonen, M. 2026. Metsänomistuksen kehittyminen ja vaikutukset metsäalalla vuonna 2035. PTT Raportteja 314. Pellervon taloustutkimus PTT, Helsinki.

Maidell, M. & Laturi, J. 2025. Puut, perintö ja päätökset: kuolinpesien rooli muuttuvassa metsäpolitiikassa. PTT Puheenvuoroja 3/2025. Pellervon taloustutkimus PTT, Helsinki.

Laturi, J., Bräysy, E. & Horne, P. 2026. Pilotointikulttuuri luonnonarvomarkkinoiden perustana ja suunnannäyttäjänä. PTT Puheenvuoroja 2/2026. Pellervon taloustutkimus PTT, Helsinki.

Tapio & Pellervon taloustutkimus PTT. Rahaa ja työtä metsistä – tuoreimmat tiedot omalta alueeltasi. Verkkopalvelu. Tapio Palvelut Oy.

Valonen, M., Horne, P., Laturi J., Peltokorpi, H. 2026. Puuntuotannon tukien vaikutukset metsäsektoriin, valtiontalouteen ja työllisyyteen. PTT työpapereita 209. Pellervon taloustutkimus PTT, Helsinki.